

*Навчально-методичні
матеріали*

Петровська Ірина Ігорівна

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
*методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної
форми навчання*

Івано-Франківськ, 2025

УДК 342.95
ББК 67.301
П 30

Рекомендовано до друку Вченою Радою навчально-наукового юридичного інституту арпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №___ від _____ року).

Рецензенти:

- завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права, канд.юрид.наук, доцент

Розвадовський Володимир Іванович;

- професор кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права, доктор юрид.наук

Книш Віталій Васильович.

Петровська І.І. Адміністративна відповідальність (методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми навчання). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2025. 12 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану підготовки бакалаврів ОС Право та призначені для самостійної роботи студентів з вибіркової навчальної дисципліни «Адміністративна відповідальність», підготовки до здачі змістових модулів та заліку.

В посібнику викладені методичні рекомендації для підготовки кожної з тем спецкурсу, література та нормативно-правові акти, контрольні питання. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна література та інші наукові джерела по темі, що забезпечують поглиблений аналіз відповідних питань.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Петровська І.І., 2025

© Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2025

ВСТУП

Предметом вивчення спецкурсу «Адміністративна відповідальність» є правові відносини, які охоплюються самостійною комплексною галуззю системи права України – адміністративним правом, пов'язані з притягненням до адміністративної відповідальності, їх тлумачення та механізми реалізації.

Навчальна дисципліна «Адміністративна відповідальність» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців з юридичних спеціальностей, оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння багатьох знань в галузі адміністративно-правової діяльності органів державної влади щодо притягнення до адміністративної відповідальності, в тому числі й тих, що мають пріоритетне значення у підготовці фахівців в галузі права. Зокрема, це знання у сфері принципів та функцій адміністративної відповідальності, порядку накладення та видів адміністративних стягнень, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, тощо. Тому дуже важливо допомогти студентам-правознавцям систематизувати основні загальнотеоретичні правові знання та положення нормативно-правових актів.

У результаті вивчення дисципліни «Адміністративна відповідальність» студенти повинні знати:

- базові поняття інституту адміністративної відповідальності;
- сучасні тенденції у розвитку деліктних відносин;
- організаційно-правові засади діяльності органів державної влади та управління щодо притягнення до адміністративної відповідальності;
- систему джерел інституту адміністративної відповідальності;
- поняття, зміст, форми і методи здійснення провадження про адміністративні правопорушення, види адміністративних стягнень тощо.

Вміти:

- знаходити необхідну адміністративно-деліктну інформацію;
- користуватись першоджерелами та тлумачити адміністративно-правові норми;
- аналізувати нормативно-правові акти з адміністративної відповідальності;
- правильно і доцільно застосовувати нормативну базу на практиці;
- кваліфікувати адміністративні правопорушення.

Вказівки для самопідготовки студентів зі спецкурсу «Адміністративна відповідальність» розроблено відповідно до програми та навчального плану навчальної дисципліни. Для опрацювання курсу/навчальної дисципліни важливо забезпечити правильну організацію як безпосереднього проведення семінарських занять, так і самостійної роботи студентів при підготовці до них. При цьому, основною метою є глибше, детальніше розуміння норм фінансового законодавства, їх теоретичного підґрунтя, системний аналіз механізмів реалізації, вміння тлумачити і застосовувати фінансово-правові приписи.

До кожної теми пропонується перелік наукової літератури, ознайомлення з якою сприятиме правильному та ґрунтовному засвоєнню теми. Також, наводиться перелік нормативно-правових актів, які становлять необхідну законодавчу базу регулювання фінансових правовідносин.

При підготовці студентам рекомендується робити певні нотатки чи розгорнуті плани відповіді по кожному питанню. Також, з врахуванням індивідуальних здібностей, слід у найбільш зручній формі підготувати відповіді на контрольні питання та практичні завдання. Зокрема, занотувати формулювання відповідей в зошиті, вказати номери статей, їх положення. При розв'язанні практичних завдань необхідно записувати відповіді на задачі, тести, правові висновки по справі, для того, щоб надати змогу викладачу оцінити рівень підготовки до заняття та засвоєння матеріалу.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ. МІСЦЕ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СЕРЕД ІНШИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА СЕРЕД ВІДНОСИН, ЯКІ Є ПРЕДМЕТОМ ВИВЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Для самоопрацювання даної теми необхідно визначити дефініцію адміністративної відповідальності, виокремити ознаки, які відмежовують адміністративну відповідальність від інших видів відповідальності.

Для успішного засвоєння матеріалу потрібно визначити відносини, які є предметом вивчення адміністративного права, а також місце адміністративної відповідальності серед відносин, які є предметом вивчення адміністративного права.

Питання для самопідготовки:

1. Місце адміністративної відповідальності серед відносин юридичної відповідальності
2. Адміністративно-правовий інститут притягнення до відповідальності.
3. Порівняльний аналіз адміністративної відповідальності та дисциплінарної відповідальності.

Контрольні питання:

1. В чому особливості адміністративної відповідальності?
2. Охарактеризуйте сутність категорії «центральный орган виконавчої влади який реалізує політику».
3. Сутність категорії «адміністративно-деліктні відносини».

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, ДЖЕРЕЛА ТА ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

При підготовці цієї теми студентам необхідно ознайомитись з історією становлення (генезисом) інституту адміністративної відповідальності, вивчити нормативно-правові акти, які виступають джерелами адміністративної відповідальності, тобто містять основні категорії даного інституту, порядок притягнення до цього виду відповідальності та види заходів відповідальності. Для розуміння сутності та призначення адміністративної відповідальності слід ознайомитись з її функціями, тобто охарактеризувати як впливає цей правовий інститут на суспільні відносини.

Питання для самопідготовки:

1. Розвиток адміністративної відповідальності в історії адміністративного права
2. Роль функцій адміністративної відповідальності у суспільстві.

Контрольні питання:

1. Які історичні етапи становлення і розвитку адміністративної відповідальності?

2. Для чого встановлювати підстави адміністративної відповідальності?

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 3. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ/ПРОСТУПКИ: ОЗНАКИ, ВИДИ, СКЛАД

При самостійному опрацюванні матеріалу цієї теми студентам необхідно вивчити поняття склад адміністративного правопорушення як основної категорії інституту адміністративної відповідальності.

Слід також зрозуміти ознаки адміністративного правопорушення (делікту), які відмежовують його від злочину.

Також студентам необхідно ознайомитись з структурою складу адміністративних правопорушень, чітко розмежовувати правопорушення за складами. Основним джерелом є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Питання для самопідготовки:

1. Місце адміністративного проступку серед деліктів
2. Порівняльний аналіз різних видів проступків.
3. Зміст та значення складу адміністративного проступку.
4. Види адміністративних проступків.

Контрольні питання:

1. Які є види адміністративних правопорушень за сферою народногосподарського виробництва?
2. Порівняйте ознаки складу адміністративного проступку та дисциплінарного проступку.

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПОРЯДОК НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.

Для підготовки даної теми необхідно проаналізувати сутність адміністративних стягнень, підстави для накладення адміністративних стягнень та їх види. Здійснити розмежування різних видів адміністративних стягнень та порядок їх накладення.

Окремими питаннями виділено характеристику суб'єктів, які можуть накладати адміністративні стягнення та порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Питання для самопідготовки:

1. Відмежуйте різні види робіт, які є видами адміністративних стягнень
2. Процесуальні документи, які супроводжують провадження у справах про адміністративні правопорушення та свідчать про накладення адміністративного стягнення.

3. Порівняльний аналіз адміністративних стягнень та кримінальних покарань.

Контрольні питання:

1. Назвіть суб'єктів щодо яких не можна застосовувати адміністративний арешт.

2. Яка процедура винесення попередження як адміністративного стягнення?

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 5. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Дана тема присвячено характеристиці провадження у справах про адміністративні правопорушення або адміністративно-деліктного провадження. Студентам необхідно визначити та проаналізувати заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, умови і порядок їх застосування.

Для успішного засвоєння навчального матеріалу варто проаналізувати структуру провадження у справах про адміністративні правопорушення: його стадії та етапи, процесуальні дії. Необхідно надати характеристику кожній з стадій, визначити процесуальні документи, які приймаються на кожній зі стадій.

Питання для самопідготовки:

1. Ознаки та функції провадження у справах про адміністративні правопорушення/адміністративно-деліктного провадження.

2. Характеристика структури провадження у справах про адміністративні проступки (стадії, етапи, процесуальні дії).

Контрольні питання:

1. До якої групи проваджень адміністративного процесу відноситься адміністративно-деліктне провадження?

2. В чому особливості спрощеного провадження у справах про адміністративні проступки?

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 6. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Дана тема присвячена адміністративній відповідальності фізичних осіб. Фактично фізична особа виступає загальним суб'єктом відповідальності за адміністративні правопорушення, тому студентам варто проаналізувати статті КУпАП та систематизувати їх для того, щоб визначити умови та підстави відповідальності фізичних осіб. Також питання присвячені характеристиці складів правопорушень за розділами КУпАП.

Питання для самопідготовки:

1. Особливості фіксації порушень правил дорожнього руху.

2. Види адміністративних проступків фізичних осіб.

3. Фізична особа як загальний та спеціальний суб'єкт адміністративної відповідальності.

Контрольні питання:

1. Чи буде фізична особа, яка має 16 років загальним суб'єктом відповідальності?

2. До яких фізичних осіб застосовують арешт з утриманням на гауптвахті?

Джерела для самопідготовки:

1-39

ТЕМА 7. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Для підготовки цієї теми необхідно проаналізувати такий вид адміністративної відповідальності як адміністративна відповідальність юридичних осіб. Про можливість та наукове обґрунтування відповідальності юридичних осіб сьогодні все ще точаться дискусії, проте соціально-економічні відносини, міжнародний досвід свідчать про необхідність виокремлення такого підвиду адміністративної відповідальності. Яскравим прикладом відповідальності юридичних осіб є передбачення її Податковим кодексом.

Питання для самопідготовки:

1. Розвиток адміністративної відповідальності юридичних осіб в інституті адміністративної відповідальності

2. Характеристика складу адміністративного проступку юридичної особи.

3. Спеціальне законодавство про адміністративну відповідальність юридичних осіб та спеціальні санкції.

Контрольні питання:

1. Які можна охарактеризувати адміністративну деліктоздатність юридичної особи?

2. Якими нормативно-правовими актами визначено адміністративну відповідальність юридичних осіб?

Джерела для самопідготовки:

1-39

ДЖЕРЕЛА ДЛІА САМОПІДГОТОВКИ

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с. URL: <http://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%90%D0%B4%D0%9F%D0%A3-%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82-26.02.2019.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466с. URL: <http://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf>
3. Кузьменко О. Курс адміністративного права України: підручник / за заг. ред. Колпакова В., Кузьменко О., Пастуха І.Д. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 912 с.
4. Колпаков В. Деліктний феномен в адміністративному праві України : дис. на здоб. наук. ступ. докт. юрид. наук зі спец. 12.00.07 теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, Київ: Національна академія внутрішніх прав, 2005. 454 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Наук.-практ. коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. К.: Правова єдність, 2008. 781с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Наук.-практ. коментар / за заг.ред. А.С. Васильєва, О.І. Миколенка . Х. : ТОВ «Одіссей», 2010. 1024 с.
7. Кузьменко О. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
8. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. пос. – К. : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
9. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. К.: ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.
10. Ляхович У.І. Адміністративна відповідальність. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 170 с.
11. Матіос А.В. Адміністративна відповідальність посадових осіб. К.: Знання, 2007. 223 с.

12. Конституція України від 28.06.1996.
13. **Кодекс України про адміністративні правопорушення:** Введений в дію Постановою Верховної Ради Української РСР від 07.12.1984 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (статті 1-212²⁴) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (статті 213-330)
14. Авер'янов В. Б. Демократизація адміністративного права - ключове завдання його реформування. *Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики*. К.: Факт, 2003. С. 35-39.
15. Адміністративне право України. Підр. / за заг.ред. Ю.П. Битяка К. : Юрінком Інтер. 2007. 544 с.
16. Адміністративне право України : Академічний курс : Підр. У 2 Т. Т.1. Заг. част. / ред. кол. Авер'янов В.К. 2004. 584 с.
17. Бандурка О. М. Тищенко М. М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навчальних закладів., рос. мовою. К.: Літера ЛТД, 2001. 336 с.
18. Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія. К.: Алерта, 2007. 184 с.
19. Ващенко С. В., Поліщук В. К. Адміністративна відповідальність: Навч. посібник. Запоріжжя: Юрид. ін-т МВС України, 2001. 142 с.
20. Інструкція про порядок направлення громадян для огляду на стан сп'яніння в заклади охорони здоров'я та проведення огляду з використанням технічних засобів: Затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства юстиції України від 24 лютого 1995 року № 114/38/15-36-18.
21. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р., № 2747-1У // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 35 (№ 35-36, 37). - Ст. 446 з подальшими змінами.
22. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: Монографія / За заг. ред. В. К. Шкарупи. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.
23. Коломоєць Т. О. Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення України: Монографія. Запоріжжя: ВЕРЖЕ, 2000. 240 с.
24. Лук'янець Д. М, Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія. Суми: Університетська книга, 2006. 367с.
25. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. К.: ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.
26. Остапенко О. І., Остапенко Л. О. Адміністративно-правовий захист встановленого порядку в Україні: Навч. посібник. Львів: ЛДУВС 2008. 345 с.
27. Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування, спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами слезоточивої та дратівної дії: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 706.

28. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
29. Петровська І. І. Адміністративна відповідальність: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2019. 17 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=8865>
30. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. В.М. Гаращука, Харків: Право, 2017. 174 с
31. Крижановська Вікторія Анатоліївна. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України: сучасне розуміння, нові підходи. Дисерт 12.00.07. Львів. 2016. 258 с URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34561/4/dys_kryzhanovska.pdf
32. Літошенко Олена Святославівна. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності.. Дисерт. канд. юрид.наук 12.00.07 ... 2004. КНЕУ (витяги). URL: <https://mydisser.com/dfiles/13318378.doc>
33. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: Навчальний посібник/ За заг. ред. В.В. Ченцова. Дніпропетровськ: АМСУ, 2010. 211 с. URL: <http://biblio.umf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2304/1/%d0%9a%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%ba%d1%96%d0%bd%20%d0%a1.%d0%92.%20%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%20%d0%90%d0%92%20%d0%b7%d0%b0%20%d0%9f%d0%9c%d0%9f.doc>
34. Савіцький Р.Є. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: поняття та особливості застосування. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «ПРАВО», Випуск 2, 2015. С.157-166. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvamu_pr_2015_2_26.pdf
35. Туркот М. Розмежування адміністративної і дисциплінарної відповідальності військовослужбовців. Вісник Національної академії прокуратури України № 1(47)'2017. С. 40-47. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnapu_2017_1_8.pdf
36. Шкарпицька В.К. Адміністративна відповідальність військовослужбовців в Україні. «YoungScientist» №6 (58) June, 2018. P. 31-34. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/6/8.pdf>
37. Шульга Є.В. Теоретико-правові підходи до поняття системи адміністративних стягнень. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». No 2, 2018. С. 168-172. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2018/2_2018.pdf
38. Горбач Оксана Володимирівна. Адміністративна відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють. Дис канд.юрид.наук. 12.00.07 ... Київ 2006 (витяги). URL: <https://mydisser.com/dfiles/68872040.doc>

39. Сидельніков О.Д., Кисилевич О.В. Зарубіжний досвід законодавчого регулювання адміністративної відповідальності. «Молодий вчений» No 4 (56) квітень, 2018.С.84-87. URL:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/21.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Локальна внутрішня університетська мережа.
<http://lib.pnu.edu.ua/elibrary.php>
2. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Міністерство внутрішніх справ України <http://mvs.gov.ua/>
7. Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/>

При підготовці до занять також можна використовувати інші наукові та статистичні джерела, чинні нормативно-правові акти й інформацію з офіційних веб-сторінок органів публічної влади

